

Zdenka Marie Nováková, architektka a malířka milující hudbu a tanec, žije po léta v Praze, ale jejím rodným městem je Jičín a krajinou jejího srdce Český ráj, do něhož se stále vrací. Nevábí ji tam jen vzpomínky na dětství, nýbrž i její další celoživotní láska a hlavní zdroj malířské inspirace, příroda. Málo českých malířů je s ní tak pevně spjata jako Zdenka, která má i proto blízko k umění Jiřího Johna a Oldřicha Smutného. Žije plně přítomností, ale jako umělkyně ctící tradici, dnes tak často opomíjenou, se neodvrací od minulosti, a protože je věrná svému původu, nezapomíná ani na ty, kteří zpodobovali přírodu jejího rodného kraje před ní. Myslím, že bude dobré si připomenout aspoň ty nejvýznamnější, protože právě na pozadí jejich tvorby vynikne to, co Zdenka do jejich pomyslného společenství přináší nového. Josef Mánes, Alois Bubák, Rudolf Kremlička, Vincenc Beneš, Václav Špála, Max Švabinský, Karel Vik, Cyril Bouda představovali širokou škálu uměleckých názorů a zaměření, romantismus, realismus a směry moderní, různící se mírou a druhem básnickosti, ale přes tyto rozdíly měli něco společného: zobrazování krajiny v její celistvosti a přirozené podobě. Od většiny ostatních lidí se ovšem odlišovali právě jejím básnickým prožitkem, který i jevům nejběžnějším dával znamení vzácnosti a pro druhé je vlastně objevoval.

Také Zdenka Nováková si už jako dítě zamilovala skalní útvary Českého ráje, jež jsou jeho slávou, a nyní jim věnovala dva tematické celky s názvem Skály a květy. V komentáři k nim, který napsala do své monografie, charakterizuje skalní oblíbence takto: „Prachovské skály patří neodmyslitelně k mému dětství. Mají své tajemství – čím blíže člověk jde, tím víc se ztrácí v ztemnělém labyrintu skalních měst, až jako by splynul se stíny, s časem. Z dálky jsou to vážné bytosti plující volně v prostoru, ponořené v nekonečné zeleni, svědci věků fascinující svou nadčasovostí. Na Maloskalsku je to jiné: skalní útesy vyrůstají nad vysokými stráněmi, dosahují až k nebi, a u nohou máte květy, v blízkosti tušíte přítomnost řeky...“

Už z těchto několika vět vysvitá, že Zdenka je i básnířka slov. Především ovšem básní barvami, přesněji barevnou hmotou, s níž zachází jako pravý malíř, jehož umění se projevuje také stopou, kterou ve hmotě zanechává svým „rukopisem“. Ten Zdenčin je kultivovaný až k rafinovanosti a svědčí i o mimořádné zručnosti. Nikdy to však není pouhá virtuozita, zručnost je tu jen služebnicí fantazie. Fantazie, která zobrazované jevy transponuje lyricky – a chce se říci žensky. Zdenka je nezbavuje jedinečnosti, ale snaží se odkrýt v nich i to společné, podstatné, základní, co spojuje přírodu živou a neživou. To její tvorbu posouvá k hranici, za níž začíná umění označované jako nefigurativní či abstraktní. Zdenka ji však nikdy nepřekročí, její představa obrazu se vždycky váže k určité věci (Roger Cailloise, který psal o kamenech jako o uměleckých dílech, by její obrazy inspirované podkrkonošskými polodrahokamy asi velmi zaujaly), k určitému místu, k chvíli a k reflexi, kterou v ní vyvolaly; příznačně nazvala jiný obrazový cyklus Sny a meditace. Jednotlivosti, jež si z vnější reality vybírá, nechápe jen jako části krajiny, ale i jako součást přírody vůbec. A také tato univerzalizace ji odlišuje od umělců minulosti, jež jsem jmenoval, a přibližuje k těm našim moderním představitelům imaginativního umění, kteří dávali obrazům krajiny nový, někdy takřka kosmický rozměr a z nichž největší byl Josef Šíma. Zdenka, zas a zas udivovaná tím, jak se mikrokosmos podobá makrokosmu a jak se do současnosti přírody promítá její „historie“, obohatila tento druh tvorby odstínem zrcadlícím i Zdenčin rodný kraj. Dokládá to také soubor obrazů, který vybrala pro výstavu v Litoměřicích. Ta, jako každá výstava malby, je především slavností zraku a já nepochybuji, že Zdenčiny barevné harmonie, krásné jako křídla motýlů, naplní i zdejší diváky slavnostním pocitem. Spolu se Zdenkou však doufám, že je přivedou též k zamyšlení o tom, co je za nimi.

Jaromír Zemina
únor 2010

